

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

עמ"ש 1447-07-17 כ. נ' כ.

בפני**כב' הש' מ. ברנט, אב"ד****כב' הש' ו. פלאוט****כב' הש' צ. ויצמן****המעוררת והמשיבה שכנגד****א.כ.****ע"י ב"כ עו"ד רות וולפנר דיין ואח'****נגד****המשיב והמערער שכנגד****א.כ.****ע"י ב"כ עו"ד ניסים שלם ואח'**

חקיקה שאוזכרה:

[חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973: סעי' 5\(א\), 8, \(1\)8, \(2\)8, \(3\)8, \(4\)8](#)

מיני-רציו:

* מה דינם של חובות אותם חבר בן זוג במהלך חיי הנישואים בשל מסחר בשוק ההון באפיקים ספקולטיביים בעלי סיכון ממשי?

* משפחה – איזון משאבים – פנסיה

* משפחה – יחסי ממון – איזון משאבים

* משפחה – יחסי ממון – שיתוף בחובות

* משפחה – יחסי ממון – שיתוף בנכסים

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – שיתוף בחובות

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – שיתוף בנכסים

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – סעיף 8(2) לחוק יחסי ממון

* משפחה – יחסי ממון בין בני-זוג – סעיף 8 לחוק יחסי ממון

.

בית המשפט נדרש לערעורים הדדיים שהוגשו על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה, במסגרתו נקבע, כי אף שפעולותיו של המשיב בשוק ההון נועדו להטיב את מצבה הכלכלי של המשפחה ונעשו בתום לב, הרי שנוכח העובדה שהשקיע בשוק ההון את כספי הפנסיה שלו ללא ידיעת והסכמת

המערערת ראוי לשנות ממתווה איזון המשאבים הקבוע בחוק באופן שזכויות הפנסיה של המערערת לא יאוזנו ויוותרו בידיה.

בית המשפט דחה את הערעורים ופסק כלהלן:

השיתוף בנכסים כולל בתוכו אף שיתוף בחובות, הנתפסים כנכסים שליליים. כך נקבע כי החלוקה השוויונית של הנכסים מבטאת תפיסה ערכית לפיה אין להגדיר באופן נוקדני את תרומתו של כל אחד מבני הזוג לתא המשפחתי, בהתאם לתג מחיר שמצמיד לה השוק. בעקרון, מרגע שנוצרה חזקה השיתוף לגבי מכלול הנכסים, נטל ההוכחה בדבר אי הכללת חוב מסוים במסגרת החובות המשותפים הוא על הטוען להוצאת החוב מן המסגרת. מידת ההוכחה הדרושה היא של 'נטית מאזן הסתברויות'. מאידך, יש וחוב הוא בעל אופי אישי מובהק, ואז ייתכן שלא מן הדין ואף לא מן הצדק לחייב את בן הזוג השני לשאת בעולו.

סעיף 8 לחוק יחסי ממון נותן ארגז כלים המאפשר לבית המשפט, במקרים המתאימים, לסטות מהכלל שנקבע בסעיף 5(א) לחוק ולקבוע איזון של נכסי בני זוג שלא מחצה על מחצה (סעיף 8(2) לחוק), או להוציא נכסים כאלה ואחרים מכלל האיזון (סעיף 8(1) לחוק), להעריך נכסים עפ"י שווים קודם למועד האיזון (סעיף 8(3) לחוק), או להכליל באיזון נכסים שהיו להם קודם למועד האיזון (סעיף 8(4) לחוק).

במקרה זה הוכח, כי הפעילות בשוק ההון נעשתה בתום לב ומתוך כוונה להטיב את מצבה של המשפחה, וכי חלק מכספי הפנסיה שימש לכיסוי הוצאות שוטפות של הצדדים ללא כל קשר להפסדים בשוק ההון, המיתווה שבחר בית משפט קמא לפיו תעשה החריגה מאיזון המשאבים הרגיל באופן בו לא תאוזן הפנסיה של המשיבה הוא מיתווה סביר והגיוני, גם אם ניתן למצוא מיתווים חלופיים אפשריים אחרים. מיתווה זה סביר והגיוני אף בהתחשב בעובדה שנותרו למשיב זכויות פנסיה או זכויות סוציאליות שלא נפרדו עובר למועד הקרע ואשר יש לאזן בין הצדדים.

פסק דין

פתח דבר

מה דינם של חובות אותם צבר בן זוג במהלך חיי הנישואים בשל מסחר בשוק ההון באפיקים ספקולטיביים בעלי סיכון ממשי? בכך, בין השאר, עוסקים הערעורים ההדדיים שהוגשו על ידי הצדדים על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה בפ"ת (כב' הש' נ. גדיש) מיום 16.5.17, במסגרתו קבע בית המשפט כי אף שפעולותיו של המשיב בשוק ההון נועדו להטיב את מצבה הכלכלי של המשפחה ונעשו בתום לב, הרי שנוכח העובדה שהשקיע בשוק ההון את כספי הפנסיה שלו ללא ידיעת והסכמת המערערת ראוי לשנות ממתווה איזון המשאבים הקבוע בחוק באופן שזכויות הפנסיה של המערערת לא יאוזנו ויוותרו בידיה.

בערעוריהם ההדדיים מבקשים הצדדים להתווכח עם מסקנות בית משפט קמא – המערערת טוענת, מחד, כי אין די בתרופה שהציע בית המשפט להתנהגותו

המעוולת והרשלנית של המשיב בדרך של אי איזון כספי הפנסיה הרשומים על שמה, וכי הפסדיה עולים בשיעור ניכר על המשמעות הכלכלית של המתווה בו נקט בית משפט קמא. ואילו המשיב טוען, מאידך, כי שגה בית המשפט בנסיבות העניין עת חרג ממתווה איזון המשאבים הרגיל הקבוע בחוק אחר שמצא שפעולותיו של המשיב נעשו לצרכי הבית.

נביא הדברים ביתר הרחבה -

עיקרי העובדות הנדרשות לנדון

1. הצדדים נישאו בשנת 1987, ניהלו חיים משותפים במשך כמעט שלושה עשורים והם הורים לארבעה ילדים בגירים.

2. המערערת והמשיבה שכנגד (מטעמי נוחות תכונה להלן – המערערת) היא בעלת תעודת הוראה ובמהלך תקופת החיים המשותפים, עבדה לרוב כשכירה. המשיב והמערער שכנגד (מטעמי נוחות יכונה להלן – המשיב) הוא רו"ח בהשכלתו, ובמהלך החיים המשותפים עבד אף הוא עבד לרוב כשכיר.

3. במהלך החיים המשותפים נהג המשיב לסחור בשוק ההון. הצדדים חלקו באשר לאופיו של המסחר בשוק ההון בו סחר המשיב כמו גם השלכותיו על אופן החלוקה הרכושית בניהם.

לטענת המערערת, המשיב סחר בבורסה באופן בלתי אחראי, נהג "להמר" על מאות אלפי שקלים ודרדר את המשפחה לקריסה כלכלית. בכלל זה פעל להגדלת המשכנתא על בית הצדדים ונטל את כספי ההלוואה שהתקבלו לצורך השקעות בשוק ההון, וזאת מבלי לשתפה וליידעה ובאופן בלתי מקצועי בעליל. לעניין זה נטען כי המשכנתא אשר למעשה ניטלה בתחילה לרכישת ביתם המשותף של הצדדים בצור יגאל בסך של 194,000 ₪ הוגדלה לסך של כמיליון ₪.

עוד טענה המערערת כי המשיב פדה את הזכויות הסוציאליות שנצברו לטובתו במהלך החיים המשותפים, שילם קנסות עבור פירעון מוקדם שלהם והפסיד את הסכומים האמורים בהימוריו בשוק ההון.

מתוך שכך טענה המערערת כי על המשיב לבדו לשאת בהפסדים שנגרמו בגין התנהגותו הרשלנית, הפזיזה והבלתי אחראית ואין לזקוף את ההפסדים הכספיים שנגרמו על ידו ובשל התנהלותו לשכמה. המערערת עתרה לכך שבמסגרת איזון המשאבים יוערך שווי נכסיהם של הצדדים תוך התעלמות מהזכויות הסוציאליות שהמשיב פדה ומהמשכנתא שהוגדלה. כמו כן, ומעבר לכך, על בית המשפט לערוך חלוקה לא מאוזנת של הזכויות שצברו הצדדים, בהתאם [לסעיף 8 לחוק יחסי ממון](#), באופן שבו יתחשב בהברחת הכספים שעשה המשיב לטענתה במשך השנים, בהפסדים שגרם לתא המשפחתי בשל התנהלותו חסרת האחריות ובכושר ההשתכרות שלו.

המשיב טען, מאידך, כי פעולותיו בשוק ההון נועדו לצורך הגדלת ההכנסות המשפחתיות, נוכח הגרעון הקבוע אליו נקלעה המשפחה. לטענתו פעולות אלו היו בידיעתה של המשיבה ובהסכמתה ובכלל זה הגדלת הלוואת המשכנתא, פעולה שחייבה, מעצם טיבה, חתימת שני הצדדים על מסמכים בבנק והצגת תלושי שכר של שניהם.

המשיב הודה כי המערערת אומנם לא הייתה מודעת לפרטי הפרטים של השקעותיו ואופי ההליכים אותם נקט בשוק ההון, ואולם הדבר נעשה אך ורק בשל חוסר התעניינותה בדבר. לטענתו היה באפשרות המערערת, לו רצתה בכך, לקבל מידע על כל פעולה שנעשתה בחשבון, שכן החשבונות השונים היו חשופים לעיניה והוא לא נקט בשום דרך להסתיר ממנה מידע כזה או אחר. לטענת המשיב, הפעולות בהן נקט במסגרת המסחר בשוק הון, נעשו על פי שיקול דעתו המקצועי, אותו רכש באמצעות קורסים שונים והכשרות במסגרת האינטרנט. לטענת המשיב, רק בזכות השקעותיו בשוק ההון, הצליחה המשפחה לשמור על התנהלות כלכלית מאוזנת. מתוך שכך לא יכולה המערערת להינות מהדבש שבכוורת המשפחתית ולהימנע מהעוקץ תוך הותרת נטל החובות המשפחתיים לשכמו של המשיב בלבד.

4. בטרם החלו ההליכים המשפטיים, פנו הצדדים לרו"ח גרומן בנימין וביקשוהו לבדוק את ההפסד שנגרם בחשבונות הבנק שלהם כתוצאה מהשקעות בניירות ערך בתקופה שבין 31.12.06 ועד 30.11.09.

בחוות דעתו מיום 1.4.12 קבע רה"ח גרומן כי בתקופה האמורה נוצר הפסד של 272,392 ₪. חוות הדעת צורפה לתיק בהתאם להחלטת בית משפט קמא שניתנה בדיון בחודש אוקטובר 2013.

5. במסגרת ההליך שהתנהל לפניו, הוסיף בית משפט קמא ומינה את מר קובי נבון כמומחה מטעם בית המשפט בתחום שוק ההון, על מנת שיבחן את אופי המסחר וסוג המסחר בו נקט הנתבע במסגרת המסחר בשוק ההון, וזאת נוכח טענותיה הנזכרות של המערערת כי התנהלות המשיב הייתה חסרת אחריות, גבלה בהימור והביאה לקריסתה הכלכלית של המשפחה.

המומחה אכן קבע בחוות דעתו כי התנהלותו הכלכלית של המשיב הייתה ספקולטיבית ובלתי אחראית וזאת בהתייחס לאופי המסחר ושיעורו. כך נקבע בחוות הדעת כי –

"אין ספק שפעילות של משק בית ממוצע, ש'מגלגל' בשנה עשרות מיליוני שקלים בבורסה בת"א, היא פעילות חריגה, לא סבירה ולא אחראית, בפרט לאור העובדה שאף אחד מבני הזוג לא מוגדר בשום רשות כ'סוחר' בשוק ההון, או 'מנהל השקעות' וגם אם היה מוגדר כך, מדובר עדיין בפעילות לא אחראית....". (חוות דעתו של המומחה בעמ' 11).

במסגרת חוות דעתו קבע המומחה כי בעקבות ההשקעות שביצע המשיב בשנת 2008, ההפסד עמד על סך של 462,000 ₪, ובעקבות ההשקעות שביצע בשנת 2007, נוצר רווח שעמד על סך של כ- 25,000 ₪.

פסק דינו של בית משפט קמא

6. בפסק דינו מיום 16.5.17 קבע בית המשפט כי המשיב פעל במהלך החיים המשותפים, כשטובת המשפחה לנגד עיניו. כך נקבע כי עסקינו ב"אדם חרוץ, שפעל במשך השנים מתוך מטרה להגדיל את ההון המשפחתי, שכן המשפחה הייתה נכנסת מפעם לפעם לגירעון, כאשר ההכנסות של שני בני הזוג, לא כיסו את מלוא הוצאות המשפחה". בית המשפט קבע כי הוכח שהמשפחה הייתה שרויה בלחץ כלכלי ועניין הגרעון המשפחתי העסיק את בני המשפחה לאורך זמן. מתוך שכן, פעולותיו השונות של המשיב שכוונו להגדלת ההון המשפחתי ולשיפור מצבה הכספי של המשפחה, הן בגדר פעילות סבירה והוגנת ואין לראותה ככזו הדומה להימור אובסיסיבי גרידא. בית המשפט התרשם אף מהעובדה שהמשיב לקח מספר קורסים

בנושא, נכנס לפורומים באינטרנט ולמד אותו מתוך כוונה כנה לקדם את המשפחה ולא מתוך גחמה של מי שמהמר באופן כפייתי. כך מצא בית המשפט כי המשיב החל בהשקעות קטנות יחסית ובעזרת הפעולות שעשה, ניסה לאזן את החשבון השוטף, גם אם בסיכום הכללי נראה כי למעשה הפסיד כסף. בית המשפט לא התעלם מהעובדה שהמשיב החל להשקיע סכומים גדולים יותר ויותר בשוק ההון וכי עבר להשקעות קצרות טווח ובהמשך להשקעות על בסיס יומיומי, כך לא התעלם מכך שהשקעה שכזו כרוכה גם בסיכונים גבוהים ועלולה לגרום להפסדים כבדים, כפי שאירע בסופו של יום. ובכל זאת, במבט כולל התרשם בית המשפט כי המשיב פעל כפי שפעל בשל שיקול דעת שגוי ובשל חוסר מקצועיות ולא מתוך כוונה לפגוע במשפחתו או בשל התנהגות כפייתית מצדו.

בית המשפט לא התעלם מחוות דעתו של המומחה מטעמו, אשר סבר, כאמור, כי היקף המסחר כפי שנוהל ע"י המשיב איננו סביר ואינו מקובל, בעיקר כאשר הוא מבוצע ע"י אדם פרטי שעיסוקו העיקרי איננו מסחר בניירות ערך (תשובות לשאלות ההבהרה מינואר 2014) וכי מדובר בפעילות לא אחראית, ואולם, כאמור, סבר כי אין לנתק את התנהלותו של המשיב מהתמונה המשפחתית הכוללת.

7. בצד האמור, מצא בית המשפט כי אין להסיר אחריות מהמשיב בכל הקשור להחלטתו לפדות את הזכויות הסוציאליות והפנסיוניות אותן צבר במהלך השנים על מנת להשקיע את הכספים שפדה בשוק ההון (אם כדי לכסות הפסדים ואם כדי לזכות ברווחים), וציין כי "היא אחת ההחלטות הבעייתיות שקיבל, בעיקר היות וביחס אליה לא קיבל את הסכמת התובעת (= המערערת)". אומנם, גם ביחס להחלטה זו התרשם בית המשפט כי המשיב לא עשה זאת "על מנת לפגוע במשפחתו", אלא פעילותו הייתה משיקולים ענייניים, וכל כוונתו הייתה להיטיב עם בני משפחתו. ואולם, משפעל בעניין זה כפי שפעל, מבלי לשתף את התובעת בהחלטותיו, נראה כי חרג מחובת הנאמנות שהוא חב בה כבעל משפחה, הן כלפי המערערת והן כלפי יתר בני ביתו.

8. לגבי ההחלטה להגדיל את המשכנתא כדי להוסיף השקעות בשוק ההון, ציין בית המשפט כי אומנם היא נראית כהחלטה פזיזה ולא אחראית ואולם היא דרשה שיתוף פעולה ולמעשה גם ידיעה מצד המערערת, וזו אכן אישרה כי הלכה עמו לבנק ארבע פעמים, וכן נדרשה לחתום על מסמכים שונים ולהציג מסמכים ותלושי שכר.

בית המשפט לא קיבל את טענת המערערת לפיה סברה שמדובר בחתימות נדרשות לשם שינוי תנאי הריבית, ומצא כי גם אם אי אפשר לייחס מערערת בעניין זה ידיעה מפורשת, הרי שלמצער ניתן לקבוע שהיא בחרה ל"עצום עיניים" ולא לדעת מה מבקש המשיב לעשות ומכל מקום מעת ששיתפה עמו פעולה לעניין זה - אין לחייב את המשיב במלוא הנזקים שנגרמו למשפחה בגין התנהלות זו.

בסופו של יום מצא, אפוא, בית המשפט להטיל על המשיב אחריות בגין התנהלותו ביחס לפדיון זכויותיו הפנסיוניות והכנסתן למסחר בשוק ההון, מבלי ליידע את המערערת ומבלי לקבל את הסכמתה לכך. בית המשפט מצא כי בנסיבות אלו ראוי שהזכויות הסוציאליות שצברה התובעת במהלך החיים המשותפים יוחרגו מתוך הנכסים ברי האיזון ויוותרו בבעלותה, וזאת בהתאם [לסעיף 8\(1\)](#) [לחוק יחסי ממון](#) המאפשר לבית המשפט להחריג מהאיזון נכסים מסוימים. לגבי יתר נכסי הצדדים לרבות הבית המשותף והמיטלטלין נקבע כי אלו יאוזנו באופן שווה ע"פ מתווה איזון המשאבים הרגיל הקבוע בחוק.

תמצית טענות המערערת

9. שגה בית המשפט בקביעתו כי מתוך כך שתכלית פעילותו של המשיב הייתה טובת המשפחה ושיפור מצבה הכלכלי, אין לראות בפעילותו הכלכלית החריגה מעשה המצדיק איזון שאינו שווה בנכסי הצדדים. ברי כי מעשיו של המשיב נעשו ללא שיקול דעת, היו בעלי סיכון כלכלי משמעותי ובגדר הימור וכל זאת מבלי ליידע את המערערת על פעולות אלו הנעשות בזכויותיה שלה. שגה בית המשפט בהתעלמו מחוסר ידיעתה המוחלט של המערערת בכל הקשור להתנהלותו הכלכלית של המשיב וכי למעשה המשיב הטעה בפועל את המערערת בכל הקשור לאופן התנהלותו הכלכלית שנעשה בעיקרו מחשבוניותיו שלו.

10. שגה בית משפט קמא בקובעו כי התקציב המשפחתי החודשי היה בגירעון מתמיד שעה שהמשיב עצמו הודה כי לרוב היה התקציב מאוזן.

11. המשיב משך מתוך חסכוניותו הפנסיוניים, ללא ידיעת המערערת, סך של ₪ 844,487 כאשר מסך זה נוכח סך של 183,858 ₪ בשל פדיונם המוקדם, כך שהמשיב הפסיד בשל הימוריו בבורסה סך של 658,629 ₪ מכספי הפנסיה המשותפים. כמו כן בשל ההלוואות שנטל המשיב לצורך הימוריו בשוק ההון רובצים

על הצדדים חובות בבנקים ע"ס 170,000 ₪. בנסיבות אלו שגה בית המשפט בסוברו כי החרגת הזכויות הסוציאליות שצברה המערערת והותרתן לבעלותה בלבד, די בה בכדי להוות איזון ראוי וצודק בנסיבות העניין.

תמצית טענות המשיב

12. שגה בית המשפט בעשותו שימוש בסעי' 8 (1) לחוק יחסי ממון שעה שלא התקיימו יסודות הסעיף ולא התקיימו הנסיבות המיוחדות המצדיקות את הפעלתו נוכח קביעת בית המשפט באשר לתום ליבו ומהות התנהלותו של המשיב, אשר פעל לטובת המשפחה תוך נסיון מתמיד לצאת מהגרעון התקציבי. זאת ועוד, בה בשעה שהמסחר שניהל המשיב בשוק ההון הסתיים בשנת 2008 הרי שמשיכת כספי הפנסיה והזכויות הסוציאליות של המשיב נעשתה בשנים 2009-2010, עת היה המשיב מובטל, לצרכי כלכלת המשפחה ולא לצרכי השקעה בשוק ההון.

13. המחצית של הזכויות הסוציאליות של המערערת, הנמנעת מהמשיב ע"פ החלטת בית משפט קמא, גבוהה למעשה ממחצית גובה החוב שנצבר בשל המעשים המיוחדים למשיב, כך רו"ח גרומן, אשר מונה ע"י הצדדים להערכת ההפסדים שנגרמו מפעולות המשיב בשוק ההון, העמידם על 272,000 ₪ ואילו המומחה מר נבון, שמונה מטעם בית המשפט, העריכם בשיעור של 328,000 ₪, ואם כן נזקיה של המערערת הן לכל היותר מחצית מהסך הנזכר.

14. שומה על בית המשפט לחייב את המערערת בהוצאות משפט אחר שדחה את עיקר טענותיה ובהתייחס להליך הארוך והמיותר שניהלה בבית משפט קמא.

15. קודם שנבחן את טענות הצדדים נציין כי במסגרת הליכי הערעור שהתקיימו לפנינו ועל מנת לעמוד על שווים הכלכלי של נכסי הצדדים, מונה בהסכמה האקטואר מר נתן שטרנפלד, כאשר הוסכם שחוות דעתו תהא קובעת ולא ניתן יהא לערער עליה.

בחוות דעתו מיום 29.5.19, הבהיר המומחה כי בהנחה שהמשיב לא היה מושך את כספי הפנסיה שלו הרי שזכויותיו הפנסיוניות והסוציאליות נכון למועד הקרע, ביום

1.1.12, היו עומדות על 711,872 ₪. מנגד זכויות הפנסיה של המערערת במועד הקרע הן בשיעור של 253,559 ₪. לפיכך, לו היו כספים אלו מאוזנים במתווה הרגיל של [חוק יחסי ממון](#) היה על המשיב להעביר לידי המערערת סך של 229,157 ₪.

כעת נבוא ונבחן את טענות הצדדים, ותחילה נקדים ונביא מעיקרו של הדין בסוגיה הנדונה -

השפעת פעילות כלכלית חריגה על איזון המשאבים

16. בשורה ארוכה של פסקי דין קבע בית המשפט העליון כי השיתוף בנכסים כולל בתוכו אף שיתוף בחובות, הנתפסים כנכסים שליליים ([ע"א 3002/93](#) בן צבי נ. סיטין [פורסם בנבו] (1995); [ע"א 5598/94](#) ניקשווילי נ. ניקשווילי [פורסם בנבו] (1996)). הגיונו של דין זה, העולה ומתבקש אף מהוראות [חוק יחסי ממון](#), פשוט וברור ועיקרו כי –

”... הצדק דורש והדעה נותנת שבן זוג אחד אינו יכול ואינו צריך להיות הנהנה מהשותפות עם בן הזוג השני בנכסי המשפחה, בלי לשאת גם בעול החובות שנעשו בייצור או ברכישת הנכסים או בהוצאות השוטפות של המשפחה. למשל, הלוואה שנלקחה ומשכנתא שנעשתה על נכס מנכסי המשפחה, אי אפשר להעלות על הדעת שבן הזוג שאינו מופיע כלווה משום שהנכס רשום על שם בן הזוג השני יוכל לפטור את חלקו מלשמש בטוחה לפרעון החוב ... והוא הדין כאשר נוצר חוב לצורך רכישת נכס מנכסי המשפחה, או לניהול עסק מעסקי המשפחה, או לסיפוק צרכי המשפחה. אף שהדבר נעשה בשמו של אחד מבני הזוג בלבד, בן הזוג השני, שהוא שותף בנכסי המשפחה, בעסקיה ובעניניה, אינו יכול לפטור את חלקו בהם מבלי לשאת בעולו של חוב כזה”. ([ע"א 446/69](#) יובל לוי (הנאמן על נכסי בצלאל גולדנברג נ. שושנה גולדברג [פורסם בנבו] (1970) להלן - עניין יובל לוי))

כך נקבע כי החלוקה השוויונית של הנכסים מבטאת תפיסה ערכית לפיה אין להגדיר באופן נוקדני את תרומתו של כל אחד מבני הזוג לתא המשפחתי, בהתאם לתג מחיר שמצמיד לה השוק ([בע"מ 4623/04](#) פלוני נ' פלונית [פורסם בנבו] (2007)).

בעקרון, מרגע שנוצרה חזקת השיתוף לגבי מכלול הנכסים (ויפים הדברים אף לעניין מיתווה איזון המשאבים ע"פ [חוק יחסי ממון](#)), נטל ההוכחה בדבר אי הכללת חוב מסוים במסגרת החובות המשותפים הוא על הטוען להוצאת החוב מן המסגרת.

מידת ההוכחה הדרושה היא של 'נטית מאזן הסתברויות' (ראו [ע"א 1967/90](#) גיברשטיין נ' גיברשטיין ואח' [פורסם בנבו] (1992)).

17. ואולם גם כאן, כדרכו של עולם, בצידו של הכלל עומד החריג, כך נקבע בעניין יובל לוי הנ"ל כי -

"מאידך, יש וחוב הוא בעל אופי אישי מובהק, ואז ייתכן שלא מן הדין ואף לא מן הצדק לחייב את בן הזוג השני לשאת בעולו."

הפסיקה הוסיפה והביאה דוגמאות שונות לחובות שיוחרגו מאיזון המשאבים הרגיל בין בני זוג, כך בעניין אבנרי הבהיר בית המשפט -

"מתי אין לראות הוצאות של אחד מבני הזוג כחובות משותפים? בע"א [677/71](#) הנ"ל..., הובאו דוגמאות לכך, כגון שיש לבעל פילגש והוא מבזבז עליה את כספו, או שאחד מבני הזוג מוציא הוצאות על רכוש נפרד שלו. במקרה אחר נפסק שכשאחד מבני הזוג מבצע "מניפולציה כספית" מיוחד בעבור עצמו, ההוצאה תיזקף לחובתו בלבד" ([ע"א 6557/95](#) אבנרי נ. אבנרי [פורסם בנבו] (1997)).

כך נקבע כי, על דרך הכלל, יראו בחובות הימורים חוב הרובץ אך ורק על בן הזוג המהמר ובלשון בית המשפט בעניין [תמ"ש 23591-04-10](#) נ.כ.נ. ד.כ. [פורסם בנבו] (2011), שבו נדון מקרה שבו נהג הבעל להמר וצבר חובות:

"ניתן להגדיר חובות אלו כ"מניפולציה כספית" בלשון הפסיקה... אני רואה בהתנהגות זו של הנתבע הפרת נאמנות כלפי התובעת ובאופן זה ראתה הפסיקה הימורים של צד אחד... ומשנוצרו חובות הנתבע שלא "בדרך הרגילה"... הרי חובות הנתבע יוחרגו מאיזון המשאבים שבין הצדדים".

ובדומה פסק כב' הש' נ. שילה בעניין [תמש \(תל-אביב-יפו\) 23025-06-10](#) - י' נ' א', [פורסם בנבו] (2012) כי -

"עקרונות הצדק מחייבים לקחת בחשבון את התנהלות בני הזוג והיקף תרומתם לתא המשפחתי. לא ייתכן כי בן זוג אחד יהמר בכספים שהרוויח במשך שנים רבות ולאחר מכן, יתלה את יהבו ב**חוק יחסי ממון** ויבקש לעצמו מחצית. כשמוכח כי אחד מבני הזוג לא תרם לרווחת המשפחה ובזבז כספים, עליו לשאת בהשלכות של התנהגותו. ברור כי אם אדם מפסיד

בעסקים בתום לב, אין להאשימו בכך. ואולם, כשמוכח כי בן זוג הימר במשך שנים רבות ולא הוכיח כלל כי הוא העביר כספים לתא המשפחתי מעסקיו, אין מקום לחלוקה שוויונית בעת שהצדדים נפרדים".

מתוך שכן קבע כב' הש' שילה בעניין שבא לפניו כי –

"לאור זאת, מתוך מחצית משווי הדירה בר' השייכת לאיש, יופחת כל הסך של 690,000 ₪ שהאיש הפסיד במסחר בבורסה בניכוי הסך של 50,000 ₪ שהאישה הודתה כי היא הסכימה שיושקעו בשוק ההון. לסכום זה תתווסף ריבית והצמדה כדין מחודש דצמבר 2008, המועד בו האיש הפסיד את רוב הכספים בבורסה. רק יתרת מחצית שווי הדירה בניכוי סכום זה, תועבר לאיש" (הדגשה שלנו)

ובהתייחס לעובדה שבן הזוג הימר עם כספי הפנסיה שלו, הוסיף וקבע בית המשפט כי –

"יש בנכסי העתודה הכלכלית מימד פרטי ואישי יותר מאחר וזכויות אלו הם בד"כ תוצאה של היקף העבודה והמאמץ שהשקיע בה העובד ויש בהם לעיתים אף ביטוי לכישרון האישי או לסיכון שנטל אדם (כגון בפנסיה של המשרתים בכוחות הביטחון וההצלה). חיסכון זה משקף מרכיב מרכזי של התמורה שאדם מקבל מעבודתו. משהוכח כי בן הזוג השני תרם לתא המשפחתי מעט מאוד ועוד העיז לבזבז את הכספים שהרוויח על הימורים, מן הראוי כי נכס זה, לא יחולק באופן שוויוני. לפיכך, במקרה דנן, האיש יהיה זכאי רק ל 35% מזכויות הפנסיה שהאישה צברה מעבודתה במשטרת ישראל עד לפרישתה ואילו 65% ייוותרו בידי האישה. באופן זה מחד, תילקח בחשבון העובדה כי האיש תרם מעט מאוד לכלכלת המשפחה עד פרישת האישה לגמלאות והוא נהג להמר רבות בכספים שהרוויח ומאידך, תהיה לו אפשרות לכלכל את עצמו כיום, כשהוא כבר בגיל פנסיה, באופן סביר" (הדגשה שלנו)

18. כב' הש' נ. סילמן ניסח באופן ברור את המבחנים אותם יבחן בית המשפט קודם שיסווג את פעילותו הכלכלית של בן זוג כ"הימר המוחרג מאיזון המשאבים" כך בתמ"ש (קריית) 11495-11-08 – פלונית נ' פלוני [פורסם בנבו] (2010) נקבע כי –

"ניטה לסווג השקעה כזאת או אחרת כ"הימר", מקום בו ערערה ההשקעה את יסודות התא המשפחתי, אם ההשקעה בוצעה במחשכים ולא לעיני כל ובהתאם להיקף ההשקעה. הכלל לטעמי, הוא כי "הימר" יפורש בצמצום, נקודת המוצא תהיה כי שני בני הזוג פועלים למען רווחת התא המשפחתי ולא לשם סיפוק יצר התעשרות מהיר, או כתוצאה

מהתמכרות... סבורני כי מקום בו מדובר בהשקעה במסגרת החוק, בהיקפים אשר אינם מסכנים את יציבות התא המשפחתי (ועתודות של נכסים חיצוניים יכולים לתרום לכך), במיוחד בהשקעות המקובלות בשוק הבנקאי, אינן יכולות להיחשב כהימור לצורך סטייה מאיזון של מחצה על מחצה" (הדגשה שלנו; וכן ראו לענין המבחנים באשר לשיקול הדעת בבחינת היחס הראוי להתנהלות כלכלית חריגה מצד אחד מבני הזוג – [תמ"ש \(כ"ס\) 1940/01](#) ט.מ.נ. ד.ר. [פורסם בנבו] (2002))

כך בבואו לאזן השיקולים המפורטים מעלה סבר כב' הש' נ. סילמן כי –

"לב לבו של המבחן, הינו בירור כוונת הצדדים – האם בסופו של דבר ההשקעה/ההימור נעשו מתוך רצון להיטיב את מצבו של התא המשפחתי, או על מנת להעלים כספים"

19. מכל מקום, [סעיף 8 לחוק יחסי ממון](#) נותן ארגז כלים המאפשר לבית המשפט, במקרים המתאימים, לסטות מהכלל שנקבע [בסעיף 5\(א\)](#) לחוק ולקבוע איזון של נכסי בני זוג שלא מחצה על מחצה ([סעיף 8\(2\)](#) לחוק), או להוציא נכסים כאלה ואחרים מכלל האיזון ([סעיף 8\(1\)](#) לחוק), להעריך נכסים עפ"י שווים קודם למועד האיזון ([סעיף 8\(3\)](#) לחוק), או להכליל באיזון נכסים שהיו להם קודם למועד האיזון ([סעיף 8\(4\)](#) לחוק).

20. יחד עם זאת, הפסיקה מדגישה שהשימוש בכלי זה צריך להיעשות במקרים מיוחדים ובמשורה, אחרת היוצא מן הכלל יהפוך לכלל והכלל יהפוך ליוצא מן הכלל ([ע"מ \(ירושלים\) 824/05](#) פלונית נ' פלוני [פורסם בנבו] (2006); [ע"מ \(חיפה\) 614/07](#) פלונית נ' פלוני [פורסם בנבו] (2008)).

21. [סעיף 8 לחוק](#) אינו מפרט מהו קנה המידה להפעלת שיקול הדעת ולאופן הפעלת שיקול הדעת, למעט הקריטריון בדבר "נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת" ([בג"צ 4178/04](#) פלוני נ' ביה"ד הרבני לערעורים [פורסם בנבו] (2006); [בג"צ 8928/06](#) פלונית נ' ביה"ד הרבני הגדול לערעורים בירושלים, [פורסם בנבו] (2008)).

אמת המידה המרכזית שהוצעה להפעלת שיקול הדעת נוגעת למאמץ המשותף ולמילוי חובותיהם של בני הזוג במסגרת הנישואין, ובמיוחד מילוי חובותיהם הכלכליות והתחשבות בפער משמעותי בין מאמצי בני הזוג למען רווחת המשפחה, ומשיקולי צדק ([תמ"ש \(ת"א\) 23025-06-10](#) י. נ' א [פורסם בנבו] (2012), פסקה 12). כך נקבע [בבע"מ 577/04](#) (ירושלים) י.ב.ח. נ' א.ב.ח. [פורסם בנבו] (2004) כי ניתן להשתית את הפעלת החלוקה הבלתי שוויונית על עקרון תום הלב.

כעת נבוא ונבקש ליישם את הדין על הנדון.

22. דומה כי את הפרטים המדויקים ביותר באשר לאופי והיקף פעילותו של המשיב בשוק ההון ניתן ללמוד מחוות דעתו של מומחה בית המשפט מר קובי נבון מיום 14.1.14. מר נבון, אשר ניתח את התיעוד הבנקאי והחשבונאי הרלבנטי, מצא כי בין השנים 2000-2004 השקיע המשיב סכומים נמוכים באופן יחסי בשוק ההון והפסדיו באותם שנים היו אף הם בערכים נמוכים באופן יחסי, כ – 26,000 ₪. עיקר פעילותו של המשיב בשוק ההון הייתה בשנת 2007 ו – 2008. בשנת 2007 השקיע המשיב באופציות ומניות שהוגדרו ע"י המומחה ב"רמת סיכון גבוהה", במהלך השנה הוא קנה מניות בסך 1,755,153 ₪ ומכר מניות בערך של 1,637,922 ₪, כאשר בהתייחס לערך המניות שנותר בידיו בתום שנת המסחר האמורה הוא גרף רווח בשיעור של 25,000 ₪ (עמ' 5 לחוות הדעת). שנת 2008 הייתה "סוערת" יותר, גם כאן עיקר השקעותיו של המשיב היו באופציות ומניות בדרגת סיכון גבוהה, הוא קנה נירות ערך בסך כולל של 18,857,727 ₪ ומכר מניות בסך כולל של 18,499,290 ₪, באותה שנה הגיעו הפסדיו בשוק ההון ל – 462,000 ₪.

מר נבון ציין בחוות דעתו כי שנת 2008 הייתה "שנת השיא מבחינת הפעילות בשוק ההון" וכי "מדובר על מחזור פעילות חריג בכל קנה מידה", כאשר רוב המניות שנקנו הן מבחינה מספרית והן מבחינה מחזורית היו ברמת סיכון גבוהה, כך רוב ההפסדים נבעו ממסחר תוך יומי בתעודות סל ובמניות (92% מהמסחר של המשיב בשנת 2008 היה מסחר יומי). מר נבון הסביר בחוות דעתו כי במסחר יומי חושף עצמו הסוחר לסכנה ששער הפתיחה של המניה ביום הבא ישתנה לחלוטין, דבר שיכול לגרום ל"הפסדים דרמטיים". מר נבון הבהיר כי "סוחרי יום" אינם משקיעים בבורסה הם ספקולנטים" (עמ' 10 לחוות הדעת).

נוסיף ונציין כי באשר להפסדים הכוללים שנגרמו כתוצאה מאותו מסחר בשוק ההון במהלך השנים, הרי שחוות הדעת של גרומן ונבון קרובות בעיקרן, כאשר חוות דעת גורמן מדברת על הפסד של כ – 270,000 ₪ ואילו חוות דעת נבון, בהתחשב בכספים שצבר המשיב בחברת ההשקעות פריזמה, מדברת על הפסד של כ – 328,000 ₪. בהתחשב בפערי הזמן בין חוות הדעת דומה כי הסכומים הנקובים בהם דומים פחות או יותר.

24. ביחס להשפעת עיסוקו זה של המשיב בשוק ההון על עבודתו כשכיר, העריך מר נבון כי – "אין ספק שקשה עד כמעט בלתי אפשרי לעבוד כשכיר במקום עבודה מסודר ובמקביל גם לעסוק במסחר אינטנסיבי בבורסה, בפרט לאור כך ששעות פעילות הבורסה בישראל מקבילות לשעות עבודה סדירה". מסקנתו של מר נבון הייתה, אפוא, כי –

"אין ספק שפעילות של משק בית ממוצע, ש"מגלגל" בשנה עשרות מיליוני שקלים בבורסה בתל אביב, היא פעילות חריגה, לא סבירה ולא אחראית, בפרט לאור העובדה שאף אחד מבני הזוג לא מוגדר בשום רשות כ"סוחר" בשוק ההון או "מנהל השקעות" וגם אם היה מוגדר כך מדובר עדיין בפעילות לא אחראית...בהתחשב בכלל המפורט לעיל, מסקנתי הינה כי במקרה בו עסקינן, ההתנהלות הפיננסית, אופי המסחר וסוג המסחר בחשבונות נ"ע ע"ש בני הזוג כהן היא ספקולטיבית ובלתי אחראית" (עמ' 11 לחוות הדעת)

בית משפט קמא לא התעלם מחוות הדעת הנזכרת ולמעשה אימץ את מסקנותיה, רוצה לומר – הוא מצא כי המשיב נהג בחוסר שיקול דעת ובאופן ספקולנטי בכל הקשור להתנהלותו הכלכלית. אלא שבצד זה סבר בית המשפט כי אין לנתק את ההתנהלות הנזכרת מהתמונה הכוללת של התנהלותו במרחב המשפחתי. בית המשפט קבע כי עסקינן במשפחה שהוצאותיה החודשיות היו מרובות ולא פעם עלו על הכנסותיה, מתוך שכך נוצר לחץ על הצדדים להגדיל את מקורות ההכנסה שלהם והמשיב, שהוא רו"ח בהשכלתו, ביקש להעשיר ידיעותיו בשוק ההון ואף שלח ידו בתחום זה. בית המשפט סבר כי עצם התנהלות זו של המשיב אין בה להצדיק את החרגת ההפסדים שנגרמו בשל פעילותיו מאיזון המשאבים – ואנו מסכימים עם מסקנתו זו התואמת את הפסיקה הנזכרת לעיל לפיה יש לבחון, בין השאר, האם ההתעסקות הכלכלית החריגה של בן הזוג הייתה לצרכיו שלו בהתעלם מהנזק למשפחתו, או שתכליתה הייתה נסיון תם לב לסייע ולהוסיף לתא המשפחתי. בנדון, כאמור, מצא בית המשפט כי תכלית מעשיו של המשיב הייתה סיוע למשפחה וככזה יש לראותו כתם לב ואין להטיל את החובות שנוצרו מהתנהלותו לשכמו בלבד. אנו, כאמור, תמימי דעים עם בית משפט קמא לעניין זה, במיוחד נוכח מסקנתו של בית המשפט כי המערערת הבינה כי הגדלת המשכנתא נועדה לסייע בדרך כלכלית כזו או אחרת לצרכי המשפחה.

25. את הפגם הממשי ובעל ההשלכה על אופן איזון המשאבים מצא בית המשפט בעובדה שהמשיב עשה שימוש בזכויות הפנסיה שלו ומימש אותן ללא ידיעת המערערת, לצרכי ההשקעה בשוק ההון. במעשה זה ראה בית משפט קמא חריגה משמעותית מהנאמנות הנדרשת בין בני זוג בתחום הכלכלי. שכן, למעשה, המשיב עשה שימוש בנכס המשותף לצדדים, אשר למערערת חלק בו, ללא ידיעתה וללא הסכמתה, דומה הדבר למי שמוכר רכושו של חברו. אומנם על פי מיתווה איזון המשאבים המפורט בחוק יכול כל אחד מבני הזוג לעשות שימוש כרצונו ברכוש הרשום על שמו עד למועד איזון המשאבים, ואולם, כפי שפרטנו באריכות רבה בפרק המשפטי לעיל, עניין זה מוגבל ומוגדר במתחם תום הלב. פעילות שאינה תמת לב היכולה לקפח זכויות עתידיות של בן הזוג האחר היא פעילות שיש בה להצדיק בנסיבות מסויימת שימוש בארגז הכלים המפורט בסעי' 8 לחוק יחסי ממון, ואשר עיקרו חריגה מאיזון הנכסים הכולל – זכויות וחובות – מחצה על מחצה.

האם המיתווה בו בחר בית משפט קמא להלך, היינו – החרגת זכויות הפנסיה והזכויות הסוציאליות של המערערת, הוא המיתווה הראוי בנסיבות העניין ? - המערערת טוענת כי אין בו די שכן הפסדיה עולים בשיעור ניכר על שיעור חלקו של המשיב בפנסיה שלה. המשיב, מאידך, טוען כי לא היה מקום ל"קנוס אותו" ולהחריג את זכויות הפנסיה של המערערת מאיזון המשאבים, שכן פדיון הזכויות הפנסיוניות שלו במהלך 2009 ואפשר אף 2010 נועדו לצורך כיסוי גרעונות שוטפים של צדדים, שהורתם בצריכה השוטפת של המשפחה ובעובדה שהוא היה מובטל משך 9 חודשים במהלך שנת 2009 ונאלץ להשען על דמי אבטלה בשיעור של כ - 5,000 ₪ לחודש בלבד. כאמור, לדבריו, הוא הפסיק לסחור בשוק ההון בשנת 2008 כך שלפדיון זכויותיו הפנסיוניות אין קשר עם מסחר שכזה.

26. אחר שבחנו בחון היטב את טענות הצדדים, מצאנו כי יש לדחות את הערעורים ההדדיים, וכי המיתווה שמצא בית משפט קמא להלך בו הוא המיתווה הראוי, אף אם אפשר שלא דווקא מנימוקיו של בית משפט קמא.

ונבהיר – אכן, כעולה מחוות דעת נבון, המסחר בשוק ההון וההפסדים בו התרחשו בעיקר במהלך שנת 2008, ולא מצאנו ראייה השוללת את טענות המשיב כי לא סחר בשוק ההון בשנים 2009 ו - 2010. יחד עם זאת, ברי כי פדיון הפנסיות נעשה, בין השאר, לצורך סילוק הגרעון הכספי בחשבונות הצדדים אשר חלקו העיקרי הורתו בהפסדים שנצברו ע"י המשיב בשוק ההון. אומנם בצד הפסדים ישירים אלו נדרשה

המשפחה להוצאות שוטפות, ובהחלט ניתן לומר כי חלק מכספי הפדיון שימשו את המשפחה לצרכיה השוטפים עת מצבה הכלכלי הורע בתקופה בה היה המשיב מובטל, וזאת לאו דווקא בהקשר ישיר להפסדים בשוק ההון. בהינתן שזהו מצב הדברים, ובהינתן שהמשיכה מכספי הפנסיה של המשיב נעשתה ללא ידיעת המערערת וללא הסכמתה (עובדה שנקבעה ע"י בית משפט קמא ואיננו מוצאים מקום לחלוק עליה) הרי שבשיקלול כלל הנתונים ובכלל זה קביעת בית משפט קמא כי הפעילות בשוק ההון נעשתה בתום לב ומתוך כוונה להטיב את מצבה של המשפחה, וכי חלק מכספי הפנסיה שימש לכיסוי הוצאות שוטפות של הצדדים ללא כל קשר להפסדים בשוק ההון, המיתווה שבחר בית משפט קמא לפיו תעשה החריגה מאיזון המשאבים הרגיל באופן בו לא תאוזן הפנסיה של המשיבה הוא מיתווה סביר והגיוני, גם אם ניתן למצוא מיתווים חלופיים אפשריים אחרים. מיתווה זה סביר והגיוני אף בהתחשב בעובדה שנותרו למשיב זכויות פנסיה או זכויות סוציאליות שלא נפדו עובר למועד הקרע ואשר יש לאזן בין הצדדים, כפי שהוא עצמו מצהיר בתצהירו (ראו סע' 12 לתצהירו המדבר על זכויות סוציאליות רשומות על שם המשיב נכון למועד הקרע בשיעור של כ – 200,000 ₪).

27. סוף דבר – לא מצאנו עילה להתערב במיתווה האיזון שנקבע ע"י בית משפט קמא.

דין הערעורים להדחות.

בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

הערבונות שהופקדו ע"י הצדדים יוחזרו לידיהם באמצעות באי כוחם.

28. ניתן לפרסום ללא פרטי שמות הצדדים.

ניתנה היום, י"ט אייר תש"פ, 13 מאי 2020, בהעדר הצדדים.

צבי ויצמן, שופט

ורדה פלאוט, שופטת

מיכל ברנט, שופטת
אב"ד

מיכל ברנט 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)